

6. Przestrzeganie przepisów prawa pracy w zakresie pracy dzieci i młodzieży

W okresie sprawozdawczym inspektorzy pracy przeprowadzili 259 kontroli w zakresie przestrzegania prawa przy powierzaniu pracy sezonowej i innych czynności zarobkowych dzieciom i młodzieży. Kontrole realizowano przez cały rok, ze szczególnym uwzględnieniem okresu wakacyjnego. Dotyczyły one zarówno pracodawców, jak i podmiotów gospodarczych nie będących pracodawcami, prowadzących działalność m.in. w handlu, gastronomii, budownictwie, placówkach kultury, rolnictwie, przetwórstwie warzyw i owoców, dystrybucji materiałów reklamowych.

W większości kontrolowanych zakładów z niepełnoletnimi zawierano umowy cywilnoprawne (umowy zlecenia), a ponadto z młodocianymi zawierano umowy o pracę przy wykonywaniu lekkich prac.

Jak wykazały kontrole, niektórzy pracodawcy zatrudniali dzieci i młodzież na podstawie umów cywilnoprawnych **bez zgody przedstawiciela ustawowego** (dot. 4 młodych osób) lub też nie posiadali – wbrew **postanowieniom art. 304⁵ Kp.** – zezwolenia właściwego inspektora pracy na wykonywanie pracy przez dzieci (dot. 7 dzieci). Ujawniono również przypadki **nieprzestrzegania przepisów o czasie pracy** (problem dotyczył 24 młodych pracowników). Nieprawidłowości te polegały na zatrudnianiu młodzieży w godzinach nadliczbowych, niezapewnieniu młodocianym, których dobowy wymiar czasu pracy jest dłuższy niż 4,5 godziny – przerwy trwającej nieprzerwanie 30 minut, czy też niezapewnieniu w każdym tygodniu prawa do co najmniej 48-godzinnego nieprzerwanego wypoczynku obejmującego niedzielę. Natomiast w zakresie bezpieczeństwa pracy naruszenia prawa dotyczyły głównie **szkoleń wstępnych w dziedzinie bhp** (31 młodych osób) oraz **badania lekarskich** pracowników młodocianych wykonujących prace sezonowe (22). W 4 przypadkach ujawniono zatrudnianie młodocianych przy pracach im wzbronionych.

W wyniku stwierdzonych nieprawidłowości inspektorzy wydali 139 decyzji oraz skierowali 87 wystąpień zawierających 248 wniosków. Sprawców wykroczeń ukarali grzywnami w drodze 28 mandatów karnych na łączną kwotę 33,5 tys. zł oraz skierowali 10 wniosków do sądów o ukaranie winnych popełnienia wykroczeń.

Ustalenia inspektorów PIP potwierdzają fakt zatrudniania największej liczby dzieci i młodzieży w okresie wakacyjnym. W większości przypadków młodzież świadczy pracę w ramach umów cywilno-

prawnych. Przedsiębiorcy wybierają taką formę zatrudnienia w związku z korzystnymi przepisami z zakresu ubezpieczeń społecznych, które nie przewidują odprowadzania składek na ubezpieczenie społeczne od umów cywilnoprawnych zawieranych z uczniami. Ponadto, w przypadku zawierania z młodzieżą umów cywilnoprawnych nie obowiązują przepisy dotyczące terminowości wypłaty i ochrony wynagrodzenia czy też czasu pracy.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczące zatrudnienia dzieci i młodzieży wskazują na ciągle niedostateczną znajomość przepisów prawa w tym zakresie. Celowe wydaje się zatem podjęcie działań promocyjnych służących upowszechnianiu informacji nt. unormowań prawnych odnoszących się do pracy dzieci i młodzieży, zarówno wśród przedsiębiorców, jak też wśród młodych ludzi zamierzających podjąć zajęcie zarobkowe.

7. Przestrzeganie przepisów prawa pracy w placówkach handlu detalicznego

A. Prawna ochrona pracy

Placówki wielkopowierzchniowe

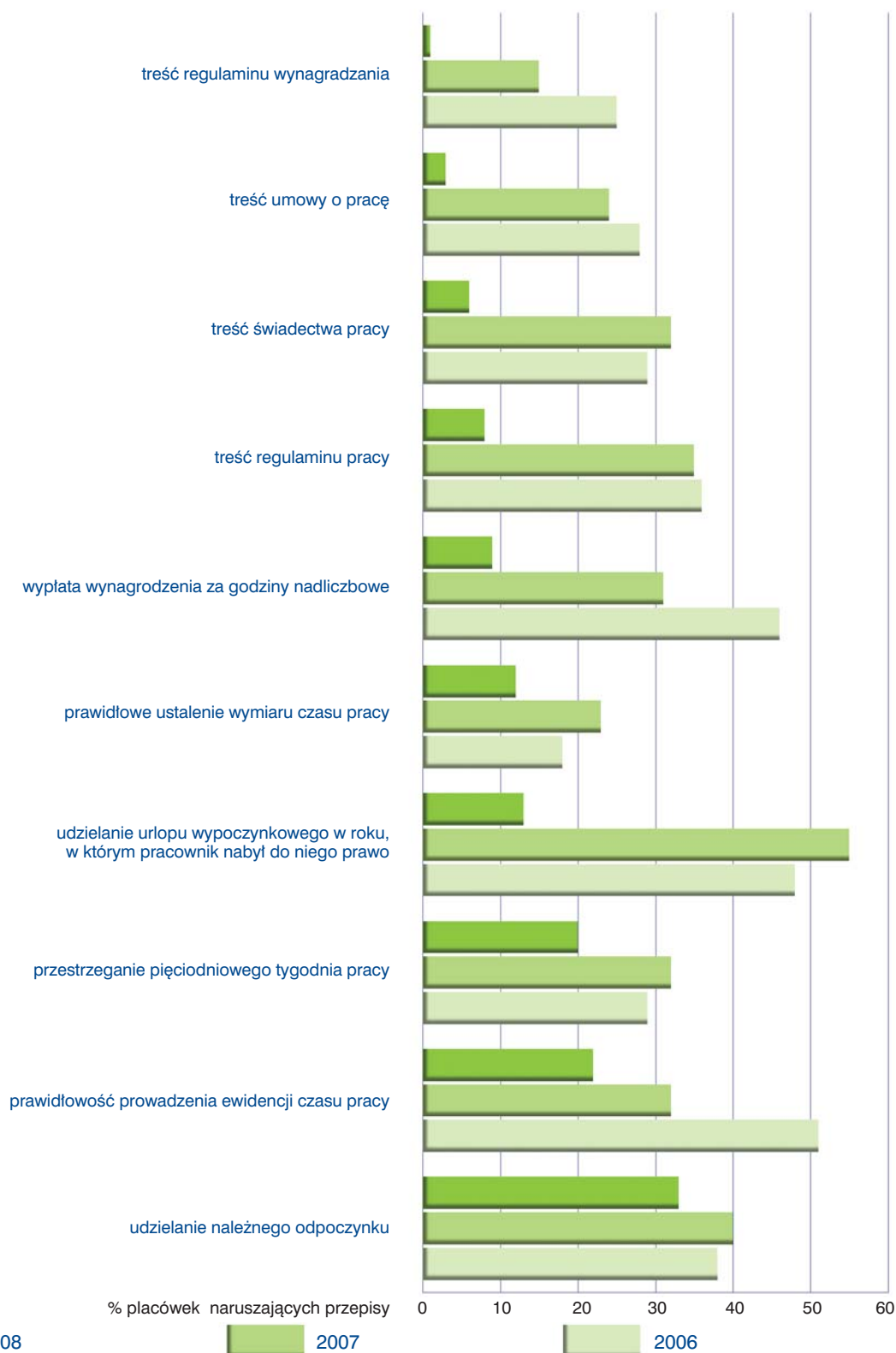
Kontrolą objęto 75 placówek, w których zatrudnionych było ogółem 10,5 tys. pracowników.

Wyniki kontroli w zakresie prawnej ochrony pracy wskazują na **wyraźne zmniejszenie skali nieprawidłowości w porównaniu do lat poprzednich**. Poprawa dotyczy praktycznie wszystkich poddanych ocenie zagadnień, a w szczególności przestrzegania przepisów dotyczących udzielania urlopów wypoczynkowych, wypłaty wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, regulaminów wynagradzania, treści umów o pracę i treści świadectw pracy.

Dodać należy, iż stwierdzone przez inspektorów naruszenia z reguły dotyczyły niewielkiej grupy pracowników kontrolowanych placówek. I tak:

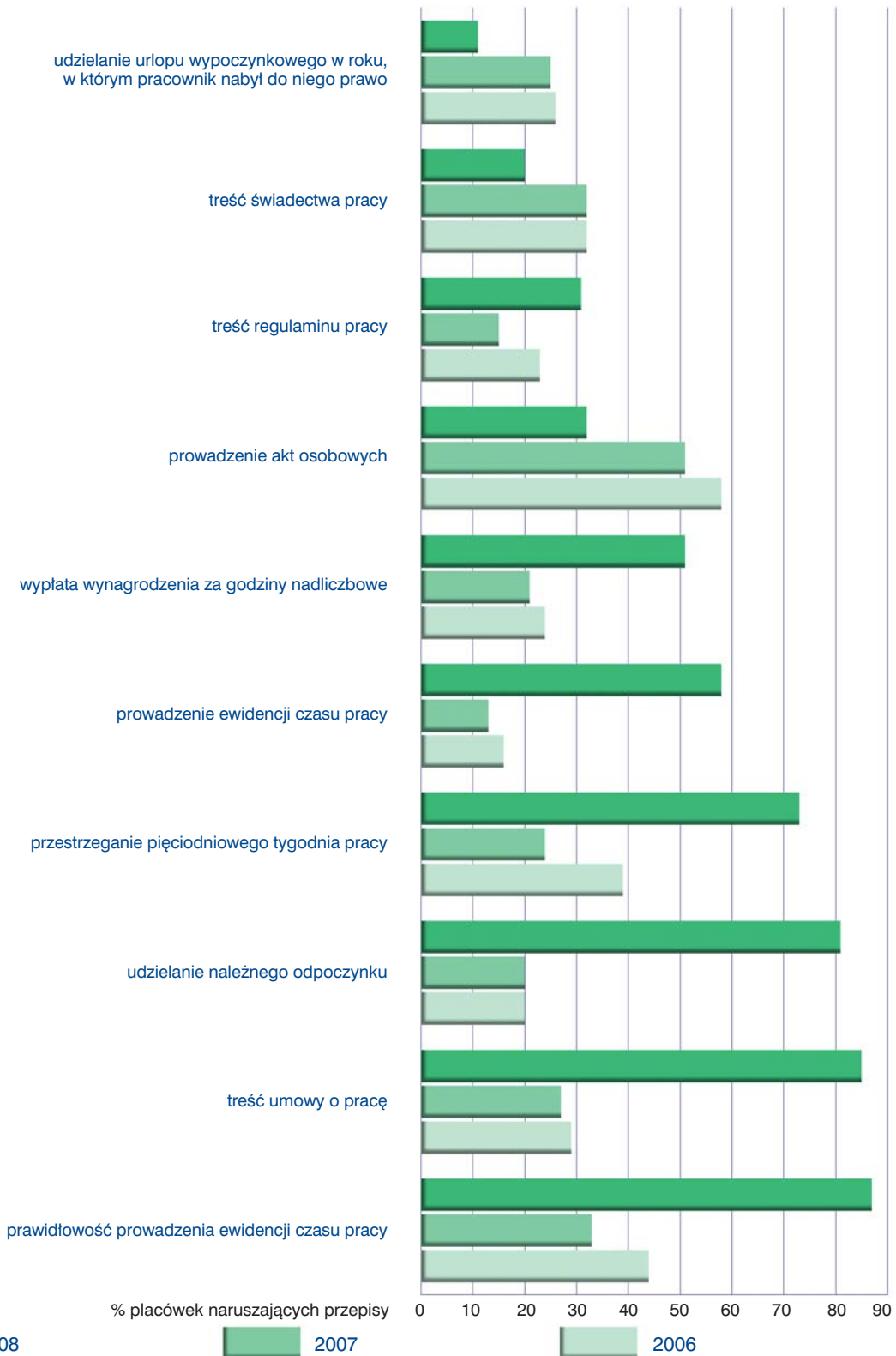
- nieprawidłowości w zakresie prowadzenia akt osobowych (stwierdzone w 14% skontrolowanych placówek) dotyczyły niespełna 7% pracowników, czyli 702 osób;
- nierzetelne prowadzenie ewidencji czasu pracy – 4,5% pracowników, czyli 473 osób;
- zatrudnianie pracowników w niedziele i święta z naruszeniem obowiązujących przepisów – ok. 4% pracowników, czyli 447 osób;
- nieprawidłowości w zakresie udzielania urlopu wypoczynkowego – niespełna 4% pracowników, czyli 412 osób;
- niewypłacenie wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych – niespełna 4% pracowników, czyli 401 osób.

Wykres 39. Placówki wielkopowierzchniowe – naruszenia przepisów z zakresu praworzędności w stosunkach pracy

Źródło: dane PIP.

Wykres 40. Inne placówki handlu detalicznego – naruszenia przepisów z zakresu praworzędności w stosunkach pracy

Źródło: dane PIP.

Pozostałe placówki handlowe (mniejsze)

Kontrolą objęto 382 placówki, w których zatrudnionych było 7,6 tys. osób.

Ustalenia inspektorów pracy wskazują na **znaczne pogorszenie stanu przestrzegania prawa w większości obszarów poddanych kontroli**. Dotyczy to zwłaszcza przestrzegania przepisów w zakresie **ewidencjonowania czasu pracy** – zarówno wielu przypadków nieprzestrzegania samego obowiązku ewidencjonowania, jak i nierzetelnego prowadzenia dokumentu ewidencjonującego czas pracy pracowników. **Czterokrotnie wzrosła skala nieprawidłowości polegających na naruszeniu przez pracodawców przepisów dot. odpoczynku** (zarówno dobowego – 11 godzinnego, jak i tygodniowego – 35 godzinnego), **trzykrotnie – nieprawidłowości dot. sporządzania pisemnych umów o pracę** oraz **5-dniowego tygodnia pracy, 2,5-krotnie – w zakresie wypłaty wynagrodzenia za godziny nadliczbowe**. Wśród nielicznych zagadnień w odniesieniu do których stwierdzono poprawę, należy wymienić zwłaszcza kwestię udzielania urlopów wypoczynkowych.

Kontrole czasu pracy w placówkach handlowych wykazały istnienie jeszcze innych nieprawidłowości w tym obszarze, i tak: w 32 sklepach stwierdzono zatrudnianie pracowników w czasie pracy przekraczającym wymiar ustalony dla systemu, w którym pracownika zatrudniono, w 38 – zatrudniano pracowników w niedziele lub święta z naruszeniem obowiązujących przepisów, zaś w 97 sklepach stwierdzono nieokreślenie w wewnątrzzakładowych źródłach prawa pracy – systemów, rozkładów oraz okresów rozliczeniowych lub nieprawidłowe ustalenie dobowego (tygodniowego) wymiaru czasu pracy.

Przedstawiając ustalenia inspektorów należy także podkreślić, że nieprawidłowości polegające na braku ewidencji czasu pracy bądź nierzetelnym jej prowadzeniu dotyczyły prawie 1/5 ogółu pracowników zatrudnionych w kontrolowanych sklepach. Fakt ten jest szczególnie niepokojący.

Przyczynami nieprawidłowości w sferze prawnej ochrony pracy w kontrolowanych placówkach handlowych są – w ocenie inspektorów pracy – zwłaszcza:

- brak wiedzy o przepisach prawa pracy, zwłaszcza wśród pracodawców – właścicieli małych sklepów, nieposiadających własnych służb kadrowych i księgowych;
- niestaranne lub niesystematyczne prowadzenie dokumentacji ze stosunku pracy;
- ignorowanie przepisów prawa pracy przez osoby odpowiedzialne za ich wdrażanie u pracodawcy;
- stawianie innych spraw z zakresu bieżącej działalności placówki wyżej niż obowiązki wynikające z przepisów prawa pracy;

- zbyt mała liczba osób zatrudnionych w placówkach handlowych – w stosunku do liczby dni oraz godzin otwarcia tych placówek;
- brak bieżącego nadzoru ze strony kierownictwa średniego szczebla nad czasem pracy pracowników;
- nastawienie części pracodawców na wypracowanie zysku i zwiększenie konkurencyjności względem innych podmiotów handlowych, kosztem przestrzegania przepisów prawa pracy.

* * *

W **placówkach wielkopowierzchniowych** obserwuje się stałą poprawę w zakresie praworządności w stosunkach pracy. W szczególności działania inspektorów PIP **wyeliminowały istniejące błędy systemowe** oraz przyczyniły się do stosowania właściwej interpretacji przepisów prawa pracy. Wyniki kontroli w skali ogólnopolskiej – jakkolwiek dość zadowalające – potwierdzają zarazem potrzebę prowadzenia dalszych działań kontrolno-nadzorczych, szczególnie w odniesieniu do placówek nowopowstałych, bądź dotychczas niekontrolowanych.

Natomiast w małych sklepach dostrzega się tendencję do pomijania wymogów prawnej ochrony pracy, w związku z problemami dotyczącymi utrzymania się tych placówek na rynku, co wymusza na nich ograniczanie kosztów osobowych i wydatków na zapewnienie właściwej obsługi prawnej. Przeprowadzone kontrole wykazały, że w **małych placówkach handlu detalicznego dochodzi do permanentnego łamania przepisów dotyczących czasu pracy** oraz prowadzenia dokumentacji pracowniczej i zjawisko to ma tendencję rosnącą. Dominującą w tym zakresie pozycję zajmują naruszenia przepisów o ewidencjonowaniu czasu pracy, a więc wymagających założenia kart ewidencji, a następnie ich rzetelnego prowadzenia. Stąd też analiza kolejnych nieprawidłowości dot. czasu pracy, takich jak przestrzeganie przeciętnie pięciodniowego tygodnia pracy czy należnych pracownikom odpoczynków opiera się w takich przypadkach na nieprecyzyjnych i niepełnych danych. **Stwierdzenie braku lub niedokładnego prowadzenia ewidencji oznacza bowiem brak możliwości dokładnego zdiagnozowania innych naruszeń w obszarze czasu pracy.**

Powyższy stan odróżnia placówki wielkopowierzchniowe od pozostałych. Skala stwierdzonych nieprawidłowości oraz liczba pracowników, których te nieprawidłowości dotyczyły jest widocznie większa w małych sklepach. Kontrole wykazały, że naruszenia przepisów o czasie pracy nie miały tam charakteru incydentalnego, lecz były wynikiem błędnej organizacji pracy, przeważnie rozciągniętej w czasie; jak już wskazano, dotknęło to skutkami 1/5 pracowników.

W 2009 roku Państwowa Inspekcja Pracy winna:

- sprawować bieżący nadzór nad dotychczas kontrolowanymi jednostkami handlowymi; działania zapobiegawcze, jak też świadomość ich nieuchronności powodują wzrost poszanowania przepisów prawa ze strony pracodawców;
- rozszerzać sukcesywnie krąg kontrolowanych podmiotów o podmioty dotychczas niekontrolowane; w szczególności w odniesieniu do małych placówek detalicznych (sklepów), gdzie wyniki kontroli potwierdzają tendencję wzrostową liczby naruszeń prawa;
- wspierać działania pracodawców poprzez szeroko rozumianą działalność prewencyjną, w tym organizowanie szkoleń z zakresu prawnej ochrony pracy i obowiązków pracodawców w tym zakresie;
- upowszechniać jednolitą interpretację przepisów prawa, w szczególności z dziedzin budzących najwięcej wątpliwości interpretacyjnych, takich jak zagadnienia czasu pracy.

B. Bezpieczeństwo i higiena pracy

Placówki wielkopowierzchniowe

Kontrolą objęto 75 placówek, w których pracowało łącznie 10,5 tys. osób.

W roku sprawozdawczym, podobnie jak w latach poprzednich, najczęściej ujawniane w placówkach wielkopowierzchniowych nieprawidłowości z zakresu bezpieczeństwa pracy dotyczyły **składowania towarów oraz ładów i porządku w ciągach komunikacyjnych**. Wynika to zwykle z nieregularnych dostaw towarów i nadmiernego natężenia ich przepływu przez placówkę. Składowanie towarów w niewłaściwym miejscu (np. w ciągach komunikacyjnych, pod drzwiami ewakuacyjnymi) było główną przyczyną blokowania dostępu do wyjść awaryjnych, co **w przypadku pojawienia się zagrożenia utrudniałoby pracownikom i innym osobom (klientom) natychmiastową ewakuację**. Ponadto ujawniono przypadki stałego zamykania drzwi ewakuacyjnych (np. zaryglowane sztabą lub zamknięte na zamek, z ograniczonym dostępem do klucza).

Nadal utrzymywała się duża skala nieprawidłowości w wyposażeniu i utrzymaniu **pomieszczeń higienicznosanitarnych** (np. brakowało miejsc do siedzenia w szatniach, w pomieszczeniach panował nieporządek, wyposażenie było zniszczone, a część powierzchni zajęta przez składowane towary).

Mimo że w placówkach wielkopowierzchniowych przybywa sprzętu zmechanizowanego do transportu, to nadal wiele takich prac wykonywanych jest ręcznie, głównie za pomocą wózków. Niestety, stwierdzano przypadki przekraczania dopuszczalnych mas przemieszczanych towarów (w 21% kontrolowanych placówek). Na przykład w jednym z supermarketów inspektor pracy zauważył sytuację, w której dwóch

pracowników usiłowało przewieźć stos płyt ważący ponad tonę za pomocą 2 wózków ręcznych, w innym – pracownica transportowała na wózku towar o masie przekraczającej 230 kg (dopuszczalna masa towarów przewożonych na wózkach ręcznych dla kobiet wynosi 80 kg, wliczając masę wózka).

Pracodawcy i kierownicy placówek nadal nie przywiązują należytej wagi do prawidłowej **eksploatacji sprzętu zmechanizowanego**. Co dziesiąty wózek jezdniowy z napędem silnikowym eksploatowano z naruszeniem przepisów bhp (np. niezabezpieczenie przed dostępem osób nieuprawnionych, wykorzystywanie niezgodnie z przeznaczeniem, użytkowanie w stanie zagrażającym bezpieczeństwu zdrowia i życia, niepoddawanie przeglądowi). Nieprawidłowości te miały miejsce w co czwartej placówce.

Stwierdzono ponadto liczne nieprawidłowości w **przygotowaniu pracowników do pracy** i ich wyposażeniu, polegające m.in. na nieprzestrzeganiu przepisów dotyczących odzieży i obuwia roboczego 284 osoby nie otrzymały wymaganej odzieży i obuwia roboczego) oraz niewyposażeniu 152 pracowników w środki ochrony indywidualnej (odzież ochronną, ochrony: twarzy i oczu, rąk, nóg). Uchybienia te wystąpiły w co czwartej kontrolowanej placówce.

Znaczne nieprawidłowości odnotowano również w zakresie **oświetlenia stanowisk pracy** światłem dziennym. W 12 placówkach (z ogólnej liczby 33 bez dostępu światła dziennego do stanowisk pracy) na 118 stanowiskach stałej pracy (37% stanowisk objętych kontrolą, na których nie było dostępu do światła dziennego) stwierdzono brak zgody wojewódzkiego inspektora sanitarnego na oświetlenie stanowisk pracy wyłącznie światłem sztucznym.

W toku kontroli inspektorzy pracy ujawnili 31 przypadków **naruszenia przepisów powodującego bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia pracowników**. Wstrzymali więc prace w celu zapobieżenia wypadkom przy pracy. Naruszenia przepisów polegały głównie na przekroczeniu dopuszczalnych mas transportowanych towarów, a także na używaniu sprzętu (np. pilarek do rozbioru mięsa, kralnic do chleba), którego stan techniczny stwarzał zagrożenia wypadkowe (np. użytkowany był bez osłon części wirujących).

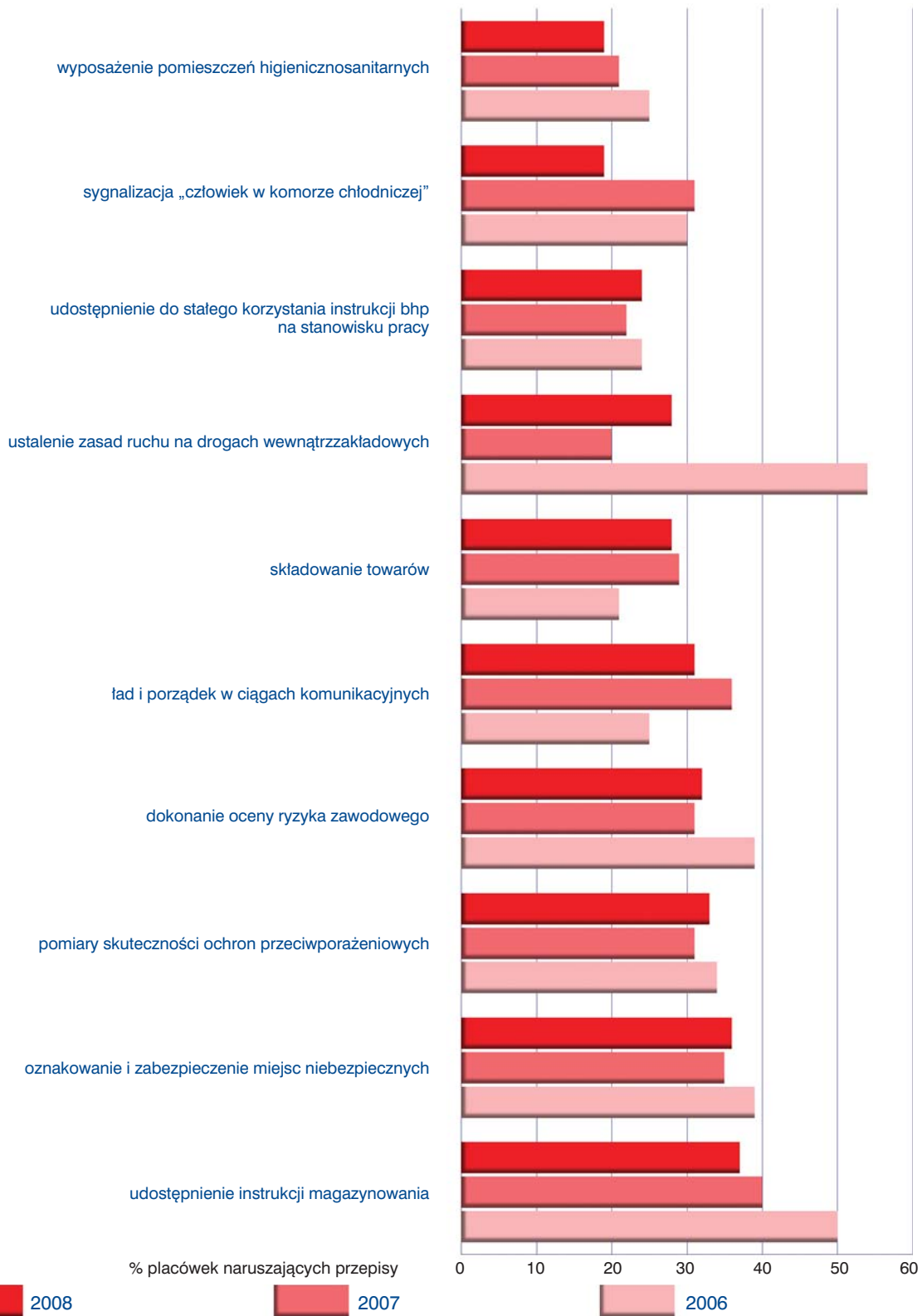
Skierowano 74 pracowników do innych prac, głównie z powodu obsługi sprzętu bez wymaganych kwalifikacji (transportowych, energetycznych), przekroczenia dopuszczalnych mas transportowanych towarów przez kobiety, a także niewyposażenia pracowników w obuwie chroniące stopy (dotyczy pracowników używających wózków do transportu towarów) oraz w środki chroniące głowę.

Wykres 41. Placówki wielkopowierzchniowe – naruszenia przepisów z zakresu bhp

Źródło: dane PIP.

Wykres 42. Inne placówki handlu detalicznego – naruszenia przepisów z zakresu bhp

Źródło: dane PIP.

Pozostałe placówki handlowe (mniejsze)

Kontrolą objęto 382 placówki, zatrudniające łącznie 7,6 tys. osób.

W obszarze bezpieczeństwa pracy, oprócz nieprawidłowości przedstawionych na wykresie, inspektorzy ujawnili ponadto, że:

- 426 pracowników (14% objętych kontrolą) dopuszczono do pracy bez aktualnych badań lekarskich (w 38% kontrolowanych placówek);
- 590 pracowników (11% objętych kontrolą) nie przeszkolono w dziedzinie bhp (w 30% placówek);
- pracodawca nie odbył szkolenia w dziedzinie bhp (w 21% placówek);
- nie powierzono wykonywania zadań służby bhp kompetentnym osobom – w 25% placówek (nieprawidłowość polegała na niewyznaczeniu pracownika do wykonywania zadań służby bhp lub na niepowierzeniu wykonywania zadań służby bhp specjalistom z zewnątrz).

Znaczne nieprawidłowości odnotowano również w zakresie oświetlenia stanowisk pracy światłem dziennym. Aż 29 placówek (z ogólnej liczby 41 bez dostępu światła dziennego do stanowisk pracy) na 96 stanowiskach stałej pracy (62% stanowisk objętych kontrolą, na których nie było dostępu do światła dziennego) nie posiadało zgody wojewódzkiego inspektora sanitarnego na oświetlenie stanowisk pracy wyłącznie światłem sztucznym.

Bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia pracowników inspektorzy pracy stwierdzili w 9 przypadkach i wstrzymali prace. Dotyczyło to głównie zagrożeń porażeniem prądem elektrycznym. Do innych prac skierowali 8 pracowników (ze względu na brak wyposażenia w środki ochrony indywidualnej oraz zatrudnianie młodocianych i kobiet przy pracach im wzbronionych).

* * *

W ocenie inspektorów PIP, **przyczynami** nieprawidłowości z zakresu bhp stwierdzonych w placówkach handlowych są przede wszystkim:

- zła organizacja pracy;
- niedostateczne wyposażenie w środki techniczne wspomagające ręczne prace transportowe;
- dostawa do placówek towarów pakowanych w jednostki paletowe o masie przekraczającej dopuszczalne normy ręcznego przewożenia, mimo że placówki te nie dysponują zmechanizowanym sprzętem do rozładunku (wymusza to na kierownikach placówek łamanie przepisów dotyczących dopuszczalnych norm ręcznego przewożenia ciężarów);
- brak właściwego nadzoru i lekceważenie spraw bhp przez pracodawców i kadrę kierowniczą (koncentracja na kwestiach ekonomicznych);

- niedostateczna znajomość prawa pracy przez pracodawców oraz kierowników placówek;
 - niewłaściwe wykonywanie zadań przez własne służby bhp (w placówkach wielkopowierzchniowych) lub niekorzystanie przez pracodawców (w małych placówkach) z fachowego doradztwa i obsługi w zakresie bhp świadczonych przez specjalistów z zewnątrz;
 - nadmierny – w stosunku do pojemności magazynów – przepływ towarów, co wymusza okresowe składowanie nowych dostaw w miejscach do tego nieprzeznaczonych;
 - zamawianie przez właścicieli małych sklepów dużych partii towarów ze względu na upusty cenowe, co przyczynia się do niewłaściwego składowania nadmiaru towarów (ze względu na brak miejsca w magazynie);
 - presja zarządów central na kierownictwa placówek, by maksymalnie obniżyć koszty, co z kolei wpływa negatywnie na warunki pracy;
 - brak stabilności zatrudnienia (duża rotacja pracowników, zwłaszcza na stanowiskach kierowniczych);
 - zbyt małe kompetencje kierowników placówek w zakresie kształtowania warunków pracy;
 - małe prawdopodobieństwo kontroli ze względu na dużą liczbę istniejących placówek handlowych.
- Pracodawcy, jako przyczyny uchybień, wskazywali przede wszystkim: trudności finansowe, dużą rotację kadr oraz lekceważenie przez pracowników przepisów bhp.

* * *

W placówkach wielkopowierzchniowych nieprawidłowości dotyczyły głównie składowania towarów, utrzymania drożności ciągów komunikacyjnych i porządku na nich, wyposażenia pomieszczeń higienicznosanitarnych. **W mniejszych placówkach zakres nieprawidłowości był szerszy**, a najliczniejsze dotyczyły przygotowania pracowników do pracy (szkoleń, badań lekarskich, oceny ryzyka zawodowego), zabezpieczenia przed porażeniem prądem elektrycznym, a także oznakowania i zabezpieczenia miejsc niebezpiecznych.

W kontrolowanych placówkach, niezależnie od ich wielkości, występowały również problemy z dostępem światła dziennego do stanowisk pracy. Przyczyną tej nieprawidłowości była z reguły nadmierna ilość towarów, które – z powodu braku miejsca w magazynie składowano w pomieszczeniach pracy, w stosach zasłaniających okna.

Wyniki kontroli, biorąc pod uwagę skalę i rodzaj stwierdzonych nieprawidłowości – potwierdzają, iż stan przestrzegania przepisów bhp w placówkach handlowych – zwłaszcza w tych kontrolowanych po raz pierwszy – jest niezadowolający. **Podkreślić należy, że większość nieprawidłowości miała charakter uchybień organizacyjnych, które – mimo usu-**

nięcia ich w wyniku kontroli inspektora pracy – szybko powracały. Potwierdziły to kontrole przeprowadzone ponownie (tzw. rekontrole). **Powyższy fakt dowodzi niskiej skuteczności działania zakładowych służb bhp, pracodawców i osób z nadzoru** – niezainteresowanych utrwaleniem właściwych warunków pracy i lekceważących sprawy bhp.

W związku z powyższym w 2009 r. Państwowa Inspekcja Pracy:

- przeprowadzi kontrole ukierunkowane na sprawdzenie realizacji zastosowanych poprzednio środków prawnych oraz objemie kontrolą inne – dotychczas niekontrolowane – wielkopowierzchniowe i mniejsze placówki handlowe;
- będzie nadal popularyzować w placówkach handlowych *dobre praktyki* wykonywania pracy – w sposób bezpieczny i najmniej uciążliwy.

8. Przestrzeganie przepisów dot. bhp oraz czasu pracy w zakładach przemysłu piekarniczego

Kontrole przepisów bhp przeprowadzono w 231 zakładach piekarniczych, zatrudniających 3 664 pracowników, w tym 1 353 kobiety. Najwięcej zastrzeżeń inspektorów PIP budziła kwestia przygotowania zatrudnionych do pracy – aż w połowie skontrolowanych piekarni dopuszczano do wykonywania pracy osoby bez uprzedniego ich **przeszkolenia w zakresie bhp** (dot. łącznie 461 pracowników). Często stwierdzano również niekierowanie pracowników na **profilaktyczne badania lekarskie** (312 pracowników w 41% zakładów). Ponadto w co piątym zakładzie pracownicy wykonywali prace bez wymaganych dodatkowych uprawnień kwalifikacyjnych (dot. 135 osób). **Opisane nieprawidłowości świadczą o bagatelizowaniu nałożonych prawem obowiązków, a przede wszystkim wskazują na brak troski o bezpieczeństwo zatrudnionych.**

Niepokojące są również naruszenia prawa w zakresie przeprowadzania i dokumentowania **oceny ryzyka zawodowego**, pomimo wieloletniego już obowiązywania tego przepisu. W 30% zakładów nie dokonano oceny ryzyka zawodowego (na 157 stanowiskach pracy spośród 925 objętych kontrolą). Z kolei w zakładach, w których oceny dokonano, nie zawierała ona, dość często, pełnej analizy zagrożeń, na które narażeni byli pracujący. Najczęściej pomijano zagrożenia związane z obciążeniem układu mięśniowo szkieletowego (w co czwartej dokumentacji brakowało identyfikacji tych zagrożeń). Nieco mniej uchybień dotyczyło zagrożeń hałasem, czynnikami termicznymi oraz czynnikami chemicznymi (od 9 do 12% sprawdzonych dokumentacji). Nieuwzględnienie wszystkich zagrożeń występujących w środowisku pracy wskazuje na trudności z ich identyfikacją, co zwykle wiąże się z brakiem odpowiedniej wiedzy

o czynnikach stwarzających zagrożenie oraz ich skutkach dla zdrowia pracowników. Świadczy to również o ciągle formalnym traktowaniu obowiązku oceny ryzyka zawodowego.

Takie podejście wpływało bezpośrednio na poziom i zakres informacji przekazywanych pracownikom o zagrożeniach występujących w piekarniach. Należy zaznaczyć, że o ocenionym ryzyku zawodowym związanym z wykonywaną pracą nie poinformowano zatrudnionych aż w 28% zakładów.

Nieprzeprowadzenie **badania i pomiarów czynników szkodliwych** (lub ich nieaktualne wyniki) stwierdzono na 194 stanowiskach pracy w 85 zakładach, tj. w 37% skontrolowanych. Przyczyną był najczęściej brak prawidłowej oceny czynników występujących w środowisku pracy, niezbędnej do ich wytypowania do badań i pomiarów. Podkreślić zarazem należy, że jedynie w 5% zakładów na 17 stanowiskach pracy (spośród 549 objętych kontrolą) wyniki badań i pomiarów czynników szkodliwych nie mieściły się w granicach dopuszczalnych normatywnów higienicznych. O przeprowadzonych badaniach i pomiarach poinformowano pracowników w 83% zakładów ww. grupy, przy czym w części z nich nie umieszczono w tym zakresie stosownej informacji na stanowiskach pracy – problem dotyczył co trzeciego stanowiska na którym występowały czynniki szkodliwe.

Pozytywnie należy natomiast ocenić wyposażenie pracowników w **środki ochrony indywidualnej** oraz ich stosowanie przez pracowników. Ważnym aspektem jest tu zapewne przestrzeganie norm higienicznych w branży spożywczej. Zarazem jednak w co czwartym zakładzie nie wyposażono pracowników w odzież i obuwie robocze lub było ono niedostosowane do warunków pracy.

Zaledwie w 2 piekarniach inspektorzy stwierdzili niedostosowanie **obiektów i pomieszczeń** do prowadzonych procesów technologicznych i procesów pracy, ale w 36% skontrolowanych piekarni – użytkowane obiekty i pomieszczenia pracy były w niewłaściwym stanie technicznym (popękane ściany, ubytki ścian i posadzek, widoczne przecieki wody z nieszczelnych dachów, popękane szyby w pomieszczeniach produkcyjnych, a nawet zagrzybienia ścian i sufitów). W większości zakładów pracownikom zapewniono pomieszczenia higienicznosanitarne, jednak w wielu przypadkach (46% piekarni) nie zostały one właściwie i dostatecznie wyposażone.

Istotnym problemem była również **eksploatacja maszyn** (łącznie 186) niewyposażonych w odpowiednie urządzenia ochronne (40% zakładów). Ponadto w co trzecim zakładzie maszyny (łącznie 197) nie posiadały odpowiednich urządzeń sterowniczych, a w co piątym stwierdzono ich niewłaściwy stan techniczny (77 maszyn). Wskazuje to na niedopełnienie przez pracodawców obowiązku dostosowania maszyn i urządzeń do wymagań minimalnych. Wielu pracodawców (31% zakładów) nie zapewniło i nie